

Já jsem... Zdeněk Nejedlý. Příběh tragédie jednoho moderního intelektuála.

Vernisáž: 9. 11. 2018 v 17.00 v kostele Rozeslání svatých apoštolů na Touloucově náměstí.

Termín konání: 10. 11. – 10. 2. 2019

Místo konání: dům U Rytířů, Smetanovo nám. 110, 570 01 Litomyšl

Záštitu projektu udělil starosta města Litomyšl.

Morální záštitu nad projektem převzala Konfederace politických vězňů, festival proti totalitě Mene Tekel a nezisková organizace Post Bellum, která realizuje projekt Paměť národa.

Projekt vznikl ve spolupráci s Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR, v. v. i., Národním archivem, Regionálním muzeem v Litomyšli, Státním okresním archivem se sídlem v Litomyšli, Smetanových domem a Základní školou Litomyšl, Zámecká 496.

Jeho realizace se uskutečnila za **mimořádné finanční podpory MK ČR ve výši 240 000 Kč**, Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i. (v rámci Strategii AV21: výzkumný program Formy a funkce komunikace), Pardubického kraje a několika sponzorů z řad místních firem: ARS Litomyšl, DUKOR, a finančním darům paní RNDr. Marie Kárské a MUDr. Vladimíra Olivy.

==

Výstava v Městské galerii Litomyšl reaguje na vlnu emocí kolem sochy komunistického politika, ministra Zdeňka Nejedlého, která od roku 1978 stojí před jednou z místních základních škol. Po sametové revoluci v roce 1989 město sochu neodstranilo, ale připojilo k ní dodatkovou tabulku s citátem: „*Odmítám ty, kdož se rozhodli pro oslavu člověka, stejně jako ty, kdož se rozhodli jej tupit, mohu dát za pravdu jen těm, kdož v úzkostech hledají. B. Pascal*“; a dovětkem: „*ZDENĚK NEJEDLÝ //1878–1962// Rozmnožil i poškodil kulturu českou, // přinesl poctu i úhonu rodnému městu, // jež oceňuje dobré, zavrhuje špatné jeho skutky.*“

Ne všichni jsou s touto úpravou srozuměni; čas od času se derou na povrch emotivní reakce, které Litomyšl rozdělují: je dodatková tabulka dostatečná? Vyjadřuje to, jak o Nejedlém smýšlíme? Chceme odstranit, nebo ponechat sochu této kontroverzní osobnosti?

Tato situace byla také hlavním důvodem ředitelky galerie k tomu zařadit tento projekt do výstavního plánu galerie a napomoci tak přenést emoce spjaté s Nejedlým – potažmo jeho sochou, do roviny poznání.

==

Výstava je rozdělena do tří částí. První představuje Nejedlého jako litomyšlského rodáka, profesora, historika, muzikologa, propagátora Smetanovy hudby, ale také jako ideologa, politika a ministra komunistických vlád.

Druhou, paralelní linií, je datová osa, zaznamenávající důležité okamžiky Nejedlého života, historické milníky litomyšlské a také obecně historické. Třetí část je věnována Nejedlého zobrazování ve výtvarném umění a příběhu jeho „druhého života v Litomyšli“, jehož ústředním bodem je postavení ministroy sochy.

Takto náročný projekt by galerie nemohla zvládnout bez spolupráce s odborníky věnujícími se této problematice dlouhodobě, přesto byl nutný – převážně v oblasti regionálních dějin – detailní archivní průzkum.

Odbornou záštitu převzal a základním pilířem týmu je **PhDr. Jiří Křesťan, Csc.** (odborný rada Národního archivu, historik, mj. autor zásadní publikace *Zdeněk Nejedlý. Politik a vědec v osamění*. Praha, Paseka 2012). Dalšími členy týmu jsou **PhDr. Martin Boštík** (Regionální muzeum v Litomyšli, historik zaměřující se na dějiny 2. poloviny 20. století s důrazem na region, mj. autor publikace *Monstrproces "Stříteský a spol.", Litomyšl 1950. Historická studie o síle a slabosti poválečného člověka*. Litomyšl, Regionální muzeum v Litomyšli, 2004 a 2017), archivář a historik **Stanislav Vosyka** (spoluautor řady historických publikací) z Městské galerie Litomyšl. Významnou roli zastává **PhDr. Hana Kábová, Ph. D.** (Masarykův ústav a archiv AV ČR, v. v. i.), která opatruje Nejedlého pozůstalost.

Kurátorsky, v rovině ideové koncepce a celkové vizuality má výstavu na starosti ředitelka galerie **Mgr. Dana Schlaichertová**, která je také hlavní koordinátorkou celého projektu a autorkou části zaměřené na výtvarné umění; její textovou část připravil historik **Mgr. Václav Nájemník, Ph.D.**

Mgr. Marcela Boštíková pracovala s texty redaktorsky – s jejich sjednocením a převedením do ich formy; je také autorkou názvu výstavy *Já jsem ... Zdeněk Nejedlý*, který má s jistou ironií parafrázovat slova, kterými Bůh ve Starém Zákoně představoval svou sílu a moc. **Jiří Lammel** pak stojí za grafikou celého projektu.

==

Kurátorská koncepce

Výstava je rozdělena do tří základních linií:

a) časová osa, která prostupuje celou výstavou, doplněná o množství dosud neznámých fotografií Nejedlého a historických konotací.

Osa se zaměřuje na podstatné okamžiky života Z. Nejedlého, jeho vazby na Litomyšl, na pozadí obecných historických událostí.

Autoři textů: Martin Boštík, Jiří Křesťan

b) chronologicky řazená témata zachycující Nejedlého život: dětství, mládí, studia, kariéra, rodina, politické angažmá, Litomyšl jako jeho životní láska, válečná léta v Moskvě, ministerské působení apod.

Autoři textů: Martin Boštík, Hana Kábová, Jiří Křesťan

c) samostatným tématem je vztah Zdeňka Nejedlého **a výtvarného umění** (od obdivu po karikatury). Tím se pomalu dostáváme k závěrečné části, a sice **druhému životu Zdeňka Nejedlého v Litomyšli (1962–2018)**, kde je jednak zpracován příběh sochy Z. Nejedlého, tak i vztah Litomyšlanů k ní, a sice díky **anketě**, v níž žáci ZŠ Zámecká oslovili několik desítek náhodně zvolených občanů s otázkami: *Víte, kdo byl Zdeněk Nejedlý?; Má v Litomyšli sochu? Popř. kde a proč?; Víte, že je socha doplněna destičkou s textem?; Je umístění destičky dostatečným vyrovnáním se s minulostí?* Výstupy ankety jsou součástí expozice. Stejně otázky byly kladeny osobnostem města. Ty byly zvoleny dle jasného klíče: 1) představitelé současných politických stran; 2) porevoluční starostové města; 3) zaměstnanci města na pozici ovlivňující podobu památek a kultury města; 4) duchovní místních církví; 5) lidé spojení s novodobým příběhem sochy; 6) zástupce školy, před níž socha stojí; 7) výtvarníci; 8) členové skupin s vyhraněnými názory. Videonahrávky s jejich odpověďmi budou na výstavě rovněž k dispozici.

Autoři textů: Martin Boštík, Václav Nájemník

==

V rámci výše uvedených oddílů výstavy je Nejedlý v dobovém kontextu prezentován všemi dostupnými médii, ve snaze o co nejúplnější vykreslení této osoby. Návštěvník se setkává s jeho kresbami, knihami, či texty, k dispozici ke studiu dostane jeho publikace, jeho statě namluvené k poslechu, výběr zásadních projevů z archivu Českého rozhlasu, autentické vzpomínky pamětníků, které budou přístupné z tabletů apod. Součástí výstavy jsou umělecká zpodobnění Zdeňka Nejedlého.

==

Tímto projektem se Městská galerie Litomyšl připojila k „osmičkovému“ výročí republiky – i když trochu netradičně. Na mnohá z významných pozitivních i negativních výročí odkazuje: Nejedlého výročí narození (1878), výročí naší státnosti (1918), komunistický puč (1948), neopomenut není ani rok 1968.

Cílem projektu nebyla snaha explicitně hodnotit Nejedlého život, ale přiblížit jej poutavým způsobem dnešním lidem, zejména mladé generaci; nastínit světlé i temné stránky jeho osobnosti, ale i okolností, které jej vedly k určitým, ne zcela populárním krokům. Na příkladu jednoho lidského života významného odborníka a vysokého stranického politika (podobných příběhů byly ve Východním bloku desítky) připomenout, jak je totalitní systém moci nebezpečný. Jak nenápadně vzniká a jak důležitý význam má prosazování demokratických hodnot ve vazbě k uvědomování si evropské identity.

Právě proto byl kladen důraz na bohatý doprovodný program, výrazně zaměřený na mladou generaci, která dobu před rokem 1989 nezažila a dle předběžného průzkumu nemá v daném tématu příliš dobrou orientaci.

Zásadním způsobem v této části přispěla do projektu spolupráce se Smetanovým domem Litomyšl, Základní školou Zámecká, Zámecká 496 Litomyšl a Novým kostelem.

DOPROVODNÝ PROGRAM K VÝSTAVĚ:

Součástí expozice je **samoobslužný výtvarný koutek** věnující se tématu: *Já jsem...* (kdo jsem, co je pro mne důležité, co mne ovlivňuje apod.)

==

Školy obdrží tzv. „**školní balíčky**“ se základním penzem materiálů a informací k projektu. Pro možnou přípravu pedagogů na návštěvu expozice s žáky.

==

Pedagogové ze ZŠ Zámecká, Zámecká 496 připravili **Studijní list k výstavě.**

//BLÍŽŠÍ INFORMACE za autory Stanislav Švejc//

==

Doprovodné programy pro děti a školní skupiny připravené galerijní lektorkou formou workshopů jsou rozčleněné do dvou věkových kategorií:

Pro **mateřské školy a první ročníky základních škol** vznikl program *Proměna*, jehož cílem je u dětí skrze vizuální metaforu rozvíjet tvořivé myšlení.

Žáci základních a středních škol mohou absolvovat workshop nesoucí název *Socha a město*, ve kterém se kriticky zamyslí nejenom nad litomyšlskou sochou Zdeňka Nejedlého, ale také nad obecnou úlohou výtvarného umění ve veřejném prostoru. Oba programy obsahují i výtvarné tvůrčí dílny.

==

S autory výstavy se můžete setkat během **komentovaných prohlídek**, které proběhnou v sobotu 10. listopadu od 14.00 a ve čtvrtek 29. listopadu od 17.00 v domě U Rytířů.

==

Nejen pro žáky a studenty je určena **panelová diskuze s názvem *Síla moci***, která se uskuteční ve čtvrtek 22. listopadu v Klenutém sále zámeckého pivovaru v Litomyšli. Diskuze proběhne hned dvakrát. První je určena žákům a studentům základních a středních škol. Její začátek je naplánován na 10.00. Druhá, která je otevřena široké veřejnosti, začne v 17.00.

Hosty panelu budou historici Jiří Křestán a Jiří Knapík, k nim se v diskuzi o osobnosti Zdeňka Nejedlého a pokušení „síly moci“ připojí předseda litomyšlské pobočky Konfederace politických vězňů a jedna z obětí monstrprocesu Stříteský a spol. Jiří Kopřiva.

Moderátorem obou diskuzní panelů bude Daniel Kvasnička, kazatel Církve bratrské v Litomyšli. Před vlastní panelovou diskuzí vystoupí se svojí prezentací žáci 8. a 9. tříd ZŠ Zámecká. Ti se prostřednictvím několika slajdů pokusí představit vybrané kapitoly ze života muže, jehož sochu při příchodu do školy každý den míjejí a odprezentují výsledky ankety týkající se sochy Z. Nejedlého v Litomyšli. **//BLÍŽŠÍ INFORMACE SAMOSTATNÁ TISKOVÁ ZPRÁVA - autoři projektu Stanislav Švejc a Daniel Kvasnička – ZŠ Zámecká a Nový kostel//**

==

V pátek 23. listopadu od 19.00 proběhne ve Smetanově domě tzv. **Večer hudby a slova** s názvem *Oblíbení a ti druzí skladatelé. Stopy Zdeňka Nejedlého na poli české hudební kultury*. Pořadem provází David Beveridge. Skladby českých autorů hraje Kalliopé Trio Prague. **//BLÍŽŠÍ INFORMACE SAMOSTATNÁ TISKOVÁ ZPRÁVA organizátoři večera – Smetanův dům//**

==

Ve Smetanově domě bude v pondělí 10. prosince v 17 hodin slavnostně zahájena **výstava** fotografií *Zdeněk Nejedlý známý – neznámý?*, na níž od 17.30 naváže **přednáška** Hany Kábové a Petry Tomsové z Masarykova ústavu a archivu AV ČR, v. v. i. s názvem *Zdeněk Nejedlý a jeho*

rodina ve fotografii. Prezentován bude rozsáhlý soubor fotografií uložených ve fondu Zdeňka Nejedlého v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i., prostřednictvím něhož můžeme poznat životní styl českého vědce v různých historických etapách. Fotografické snímky zachycují životní osudy Zdeňka Nejedlého, jeho nejbližších a také přinášejí pohled na to, jakým způsobem prožíval všední dny i slavnostní okamžiky svého života.

Realizováno díky finanční podpoře Masarykova ústavu a archivu AV ČR, v. v. i. v rámci Strategii AV21: výzkumný program Formy a funkce komunikace.

BLÍŽŠÍ INFORMACE SAMOSTATNÁ TISKOVÁ ZPRÁVA spoluorganizátoři večera – Smetanův dům//
==

Se Zdeňkem Nejedlým, jakožto ministrem školství, se setkáme ve filmu Jiřího Menzela **Skřivánci na niti** (1969). Film, jenž byl pro svou neskrývanou kritiku tehdejšího režimu po dobu více než 20 let zakázán, uvede filmová historička Petra Dvořáková. Projekce proběhne v domě U Rytířů v rámci **Večerů v galerii** ve čtvrtek 27. prosince od 17.00.

==

Dvě tváře Zdeňka Nejedlého nám odkryje profesor Petr Čornej při své **přednášce** v Městské knihovně ve čtvrtek 31. ledna 2019 v 16.00.

==

Závěrečné přednášky, v den výročí narození Zdeňka Nejedlého a také poslední den výstavy, se zhostí Václav Nájemník. Přiblíží nám **Dětství Zdeňka Nejedlého a tzv. druhý život Zdeňka Nejedlého**. Začátek v neděli 10. února v 14.00.

DOPROVODNÁ PUBLIKACE K VÝSTAVĚ:

K výstavě byla vydána stejnojmenná **publikace**, která svou strukturou kopíruje koncepci výstavy, taktéž seznam autorů je identický. Publikace oproti výstavě obsahuje rozšířené verze jednotlivých tematických celků. Obrazový doprovod knihy vychází z Nejedlého pozůstalosti uložené v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i.

K sestavení a koordinaci byl požádán Martin Boštík z Regionálního muzea v Litomyšli (editor), který společně se Stanislavem Vosykou z Městské galerie Litomyšl publikaci připravil do finální podoby.

Katalog finančně podpořili Masarykův ústav a Archivu AV ČR, v. v. i., v rámci Strategii AV21: výzkumný program Formy a funkce komunikace, ARS Litomyšl, DUKOR, paní RNDr. Marie Kárská a MUDr. Vladimír Oliva.

//BLÍŽŠÍ INFORMACE SAMOSTATNÁ TISKOVÁ ZPRÁVA editor publikace Martin Boštík//

Městská galerie Litomyšl

dům U Rytířů

Adresa: Smetanovo náměstí 110, 01 Litomyšl

Otevírací doba: 10.00-12.00/13.00-17.00 (denně mimo pondělí)

Vstupné: základní 40 Kč, snížené 20 Kč (důchodci, studenti)

Zdarma: děti do 18 let,

držitelé platných průkazů ZTP/P, AMG, ICOM, ICOMOS

Telefon: 461 653 488
E-mail: galerie@litomysl.cz
Web: www.galerie.litomysl.cz
Facebook: Městská galerie Litomyšl